

ПРЕДГОВОР.

I. ПЛАН И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ПРЕБРОЯВАНЕТО.

1. ПОДГОТВИТЕЛНИ МЕРКИ.

Указ за насрочване на преброяването. — Общото преброяване на населението в царството през 1910 год., шесто по ред от освобождението на България¹⁾, бе постановено с царски указ № 326 от 12 юлий 1910 год. (Държавен вестник брой 151 от 16 сжщи месец), вжз основа на чл. 1 от закона за общото преброяване на населението, сградите и домашния добитжк от 15 декемврий 1897 год., който разпоредба, всеки пет години да се предприема по едно подобно общо преброяване в страната.

Сжщият указ определи за дата на преброяването деня 31 декемврий.

Номериране на сградите. — Както и при предшествашите преброявания, пжрвата предварителна и предходна самото преброяване работа се сжстоеше в номерирането на сградите. Чл. 2 от горесцитирания указ № 326 вжзложи на общинските градски и селски управления, преди да пристжпят кжм сжщинските операции по това преброяване, да вземат незабавно нужните мерки за да се провери, поправи и допжлни сжществувашата номерация на кжщите и всички други сгради в общините им, а дето такава номерация несжществува или е сжвсем нередовна — да се направи ново номериране на сградите. Чрез тази предварителна операция се улесняваше работата в самия ден на преброяването, а, освен това, сжздаваше се вжзможност и основа да се преценява отпосле пжлнотата и точността на преброяването.

Указа № 326 предостави на Главната дирекция на статистиката да даде надлежните нареждания и указания за начина на извжршване проверката и поправката на старата номерация, както и на новото номериране на сградите. За тази цел Главната дирекция издаде и на 15 юлий 1910 г. разпрати с окржжни № № 5988 и 5999 до всички общински кметове в страната Наредби за номериране на сградите, с които общинските власти се натоварваха с грижата по номериране на кжщите и сградите в общините си.

2. ПРЕДВАРИТЕЛНИ РАЗПОРЕДБИ.

Относно сжщинските операции по преброяването, през 1910 год. се вжзриеха изобщо прилаганите в миналите преброявания принципи и методи, с някои изменения и нововжведения, които ще бждат посочени по-нататжк в това изложение.

Наредби по преброяването. — Чл. 3 от закона за общото преброяване на населението и пр. постановява: „Преброяването се извжршва от общинските управления . . . сжгласно наредбите и упжтванията издадени от Дирекцията на статистиката“.

В изпълнение на това постановление на закона от 15 декемврий 1897 год., приповторено и в указа за пре-

брояването № 326 от 12 юлий 1910 г., Главната дирекция на статистиката приготви и отпечата в отделна брошурка Наредби за организиране и изпълнение пжрвите операции по преброяването, публикувани в Държавен вестник брой 220 от 9 октомврий 1910 год.

Цел на преброяването. — Според тези наредби (§ 1), преброяването има за цел да констатира: а) броя на цялото население на царството в един определен ден; б) броя на всички лица, които се намират вжв всяко населено място (град или село, махала, колиби) в царството в момента на преброяването (полунощ на 31 декемврий 1910 год. срещу 1 януарий 1911 год.) и които сжставят така нареченото налично или фактическо население; в) броя на всички ония присжтстващи или временно отсжтстващи от местожителството си лица, които обикновенно живеят в дадено населено място и сжставят местното или оседлото му население. Преброяването трябваше сжщевременно да достави сведения за разпределяне на населението по пол (род), вжзраст, семейно положение, месторождение, поданство, матерен език, народност, вероизповедание, грамотност, занятие и социално положение, природни недостатжци и домакинства.

Наличното или както още се нарича фактическо население е основния елемент на преброяването. Това е населението, което действително се намира на лице и което се констатира от преброяването вжв всяко населено място. То обема, следователно, освен лицата, които имат обикновеното си местожителство в населеното място и се намират там по време на преброяването, още и всички чужденци пжтници или временно преживяващи в България, както и жителите от други селища в царството, заварени от преброяването в сжщото населено място. Тия подирните, преброени и отнесени кжм наличното население на града или селото, дето сж се намерили на 31 декемврий през ноща, едновременно се преброяват и като временно отсжтстващи от населеното място, в което обикновено живеят и кжм чието оседло население те се причисляват.

Местното или оседло население има за основа обикновеното местожителство на лицата. Това е живущото обикновено в дадено населено място население. То се сжстои от всички лица, които имат обикновеното или постоянното си местожителство в населеното място, без разлика дали те се намират там или временно отсжтстват по време на преброяването. В публикациите относно предшествашите преброявания това население е именувано правно*).

За констатиране на наличното или фактическо население служат преброятелните лични карти, каквито, според наредбите, се поижават за всички лица в мястото, дето те се намират по време на преброяването. Местното или оседло население пжк се изчислява чрез домакинските карти вжз основа на сведенията за местожителството, сжддржжаци

¹⁾ Гл. дай предговора кжм Общи резултати от преброяване на населението на 31 декемврий 1905 год., кн. I, стр. V.

^{*)} В сжщност, под правно население се разбират сжщинските жители-членове на дадена община, които се ползват с всички общински и политически права в общината си.